

RECTOR
ACADEMIAE VITENBERGENSIS
CHRISTOPH.
HENRICUS
DE BERGER

COMES PALAT. CAESAR. POTENTI
POLON. REG. AC ELECT. SAXON. IN SUMM.
PROVOCAT. SENATU CONSILIAR. ANTECES
CURIAE PROVINC. SCABINAT. ET ORDIN
JURID. ITEMQUE JUDICII DUCAL. IN
MARCHIONATU INFER. LUSAT.
ASSESSOR

MAGNI MICHAELIS ANGELORU
PRINCIPIS FESTUM
TOTI ACADEMIAE PROSPERRIMUM
ESSE JUBET.

Theol. dogm.:
XI. de Angelis bonis.
158.

Theol. evang.
dogm.

245,16

ivus *Apostolus Paulus* centurionis *Julii*, cui vinculus erat traditus, & reliquorum virorum, qui navigabant in *Italiam*, animos demissos & oppressos, quibus mare, magnis tempestatibus commotum, acerbum interitum minabatur, non tantum erexit, verum etiam, officii sui non immemor, homines vanos & multis erroribus implicatos in re-

a) *Act. 17, 23.* etiam viam reducere conatus est. *Adstitit mihi*, dixit a) *hac nocte Angelus Dei, cuius sum ego, & cui deservio* &c. Omnem angelum esse *Creaturam*, teste *Epiphanio*, b) putarunt *Ariani*, idem c) *statuit Crellius*, c) qui dixit: *Inter se pugnant, esse Angelum & Jehovah.* Hunc nodum vero solverunt *Patres*: *Hilarius*, d) in *angelo*, ait, *officii potius, quam naturae intelligentia est. Lex significationem officii testatur in nuntio, naturae veritatem confirmavit in nomine, cum Deum dixit; & Epiphanius: Filius pro eo, quod Patris voluntatem nuntiavit hominibus, magni consilii angelus dicitur, qui magnum illud consilium mundo significavit.* Angelum vero, qui apparuit *Paulo*, Deum creasse, statuunt omnes interpretes, nec dissentit *Gerhardus*, qui, e) *haec dicens verba: ἄγγελος τῷ Θεῷ &c. vel intelligenda sunt de angelo creatore, ut Christo, vel posteriora membra non ad angelum, sed ad Deum, referenda, refellit Pontificiorum argumentum, quo, putant, probari, angelos religiose colendos esse, & antecedentibus rationibus demonstravit satis, se nuntium, ad Paulum missum, pro angelo creato habuisse. Angelus Domini, quem vidit Hagar, dixit: multiplicabo semen tuum, f) & virtutem divinam sibi adscripsit. Angelus vero, a quo nuntium bonum accepit Paulus, distinguit se a Deo, cui, ecce, dicens, donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum, potestatem homines conservandi unice tribuit. Paulus non adulatus est *Gentiles*, & dixit: *adstitit mihi Daemon, quem religiose illi coluerunt, sed adstitit angelus.* Res eadem, si auctoritati *Philonis* credendum est, utroque nomine indicatur. Nam in libro de *Gigantibus* g) inquit: *ὅτι ἄλλοι φιλόσοφοι δαίμονας, ἀγγέλους Μωσῆς εἰσθεὶν ὀνομάζεν.* Non improbo *Sententiam Philonis*, si ad sensum & voluntatem quidem *Gentilium*, qui*

a) *Act. 17, 23.*
 b) *Haeref. 69. c. 34. p. 758.*
 c) *Vid. Calov. P. 1. Script. Anti-Socin. p. 129.*
 d) *Lib. 5. de Trinitate §. II. p. 860. edit. Paris.*
 e) *in Annot. ad cap. 27. Act. & Tom. 8. Locor. de Morte n. 474.*
 f) *Gen. 16. 7. & 10.*
 g) *p. 191. edit. Paris.*

Sächsische
Landesbibliothek
Dresden

qui daemones bonos & malos statuerunt, minime vero *Mosis*,
 qui impietatis omnes condemnavit daemones, horumque natu-
 ras, a Gentilibus verbis explicatas, nunquam statuit, loquutus est.
 Opinionem *Ludovici Vivis*: Post Christum natum nomen daemo-
 nis fuit suspectum & odiosum, tanquam rei maleficae atque im-
 probae, si nimirum, illud nomen Sanctos Viros (nam post Chri-
 stum natum Gentiles Daemones coluisse, libris *Plotini*, *Procli*,
Jamblichi & aliorum demonstratur) ante Christum natum odio
 habuisse, inficiatus est, meam non facio. De hac re statuit re-
 ctius *Augustinus*, b) Nos, sicut Scriptura loquitur, secundum
 quam Christiani sumus, angelos quidem partim bonos, partim ma-
 los, nunquam vero bonos daemones legimus. Haec sententia di-
 splicuit Clerico, i) qui his Pauli verbis: Quae immolant Genti-
 les, daemonibus immolant, non Deo. k) se tueri conatus est. Gen-
 tiles, ait, non semper malis Spiritibus sacra fecerunt, si eorum
 animus spectatur, & ipsi Ethnici fassi sunt, sacrificia non offerri
 Diis, sed daemonibus. Sacrificantes Deo, ipsi, qui in omnibus re-
 gnat, nihil materiale offeremus, ait *Porphyrius*; & daemones, quos,
 teste *Augustino* medias uocant naturas, a Diis distinguunt Gen-
 tiles. Sacrificia vero facienda sunt Diis, Deorum filiis & daemo-
 nibus, dixit *Ficinus*. l) Pauli autem verba recte interpretatur *Lu-
 therus*: Aber ich sage, daß die Heyden, was sie opffern, das
 opffern sie den Teufeln, und nicht Gott. Autor divinae sen-
 tentiae non fuit homo gentilis, cuius verba ad normam reli-
 gionis ethnicae debent respondere, sed Vir Dei & Christi Apo-
 stolus, qui divino afflatu concitatus, Scripturae Sacrae conve-
 nienter locutus est. A Paulo vero vocantur Daemones, Jupiter
 pariter & reliqui, quibus Gentiles sacrificabant, m) אֱלֹהִים n) m) Act. 14, 13
 Inutilia, sive idola & haec sunt non Dii o) cum his plane con- n) Levit. 19,
 veniunt verba Pauli: Sumus homines, annunciantes vobis, ἀπὸ 4.
 τῶν τῶν ματαίων ἐπιστρέψεν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα ab his vanis 0) 2. Par. 13,
 converti ad Deum verum p) & sequentia. q) Quae immolant p) Act. 14, 13.
 gentes, daemonibus iuamolant, καὶ ἔθισαν & non Deo. Paulus ita q) 1. Cor. 10,
 que existimat, Daemones gentilium non esse Deum, sed idolum 20.
 & אֱלֹהִים & אֱדִים r) LXX. Interpretes ἑθυσαν δαίμονις, καὶ ἔθισαν r) Deut. 32,
 θισαν Latin. sacrificarunt Daemonibus. Si Paulus dixisset: Genti- 17. & Pl. 106,
 les 17.

les immolant daemonibus, hoc est bonis angelis, & non Deo, orationem suam non ita continuasset: Nolo autem vos socios fieri daemonum. Societatem bonorum angelorum & Christianorum dirimere nunquam conatus est Apostolus, magnam potius gloriam, quam consequuti sunt homines, in civitatem Christi recepti, & in societatem angelorum adiuncti, his praedicavit verbis: Accessistis ad Sion montem, & ad civitatem Dei viventis, Hierusalem coelestem, & multorum militum angelorum frequen-

s) Hebr. 11, 22.

s) Es. 63, 9.

s) Tom. XII. Oper. Tract. 57. p. 365.

x) Vid. Vossum Lib. 1. de Orig. Idol. p. 55. edit. Francof. & Petav. L. 3. Dogm. L. 2. de Angel. c. 7. p. 69.

y) Vid. Joseph. de Vyfin in c. 4. disput. Cabalif. R. Irael Fili R. Moysis de a-

rima p. 275. & ipsam dis-

put. c. 4. p. 32. & c. 32. p. 104.

s) vid. Petav. cit.

s) Com.

tiam. s) Paulus vocat bonum nuntium angelum Dei, non quia illum genuit. Dei enim Filius, a Patre genitus, est angelus faciei Domini; t) nec quia illum creavit. Nam Deus est malorum quoque Spirituum, quos angelos suos nunquam vocavit, creator potentissimus; multo minus quia ille angelus ex Deo emanavit. Deus enim ex re nulla compositus, non potest partem a se avulsam emittere; sed suum appellavit angelum, quoniam in pietate, a suo Autore sibi concessa, vitaeque Sanctimonia se stabilem & constantem praestitit, eumque, suum ministrum, Deus, ad nutum & voluntatem suam se totum convertentem, incrediblem amore complectitur. Sanctus igitur fuit angelus, qui adstitit Paulo. Fuit angelus iste, ait Salmero u) Pauli custos. Singulos homines proprios habere daemones ac custodes, opinati sunt gentiles, x) hos sequuti sunt Cabalifae, qui angelum, quem Plato custodem, domesticum speculatorem, & singularem praefectum nuncupavit, אַלְמַלְאָךְ dixerunt. y) Eandem opinionem occupati sunt multi Patres z) & Vasquez aa) communis, ait, sententia est Patrum & Scholasticorum, quam sine gravi temeritatis nota negare non licet, & singulis hominibus, cujuscunque qualitatis & conditionis sint, singulos angelos ad custodiam deputari. Mariam Virginem peculiarem angelum habuisse custodem, negant quidam Pontificii, qui putant, illam, omnibus angelis perfectiorem, nullum tueri posse angelum, & beatam Virginem esse dignam ministris, superioribus angelis, Cherubim aut Seraphim, qui nullum, ut opinantur, hominem custodiunt. Istos argumentis refutare conatus est Testatus, Verborum Christi: Angeli puerorum semper vident faciem Patris in coelis, infelix interpret.

pres. Nonnulli quoque putarunt, humanam Christi naturam
 angelum habuisse custodem, quod tamen rectius negavit *Abu-*
lensis Episcopus. Nobis, Lutheranis, non est dubium, quin angeli ho-
 mines custodiant & tueantur; singulos vero angelos singulo-
 rum hominum custodes esse, neque autoritate divina, neque
 rationibus comprobatur. Multi sunt angeli, qui iussu divino ho-
 minem pium defendunt, Psalm XCI. 11. Magnus angelorum
 exercitus erat ad custodiendum Jacobum paratus, Gen. XXXII.
 2. Bene *Muis in Comment. in Psalm. XXXIV. 8. Circum unum*
Elisaeum, numerofo Regis Syriae exercitu obsessum, plures visi sunt
equi & currus ignei, 2. Reg. VI. 17. Deus enim salutis suorum
 adeo est sollicitus, ut vel in unius opem interdum mittat multa
 angelorum millia, quod vero unus ex illis speciatim curet salu-
 tem hominis, angelorum corona cincti, a Sancto Propheta non
 dicitur. *Noachi filios, Lothum, Agar & Bileamum* notitia an-
 gelorum instruxisse Gentiles, recte sentit *Vossius*, virum, autem,
 divina luce collustratum, statuisse, singulos angelos singulorum
 hominum custodes esse. mihi non persuadeo. Ortus potius a-
 nimarum, quas ex coelo emanare, & nonnihil a daemonibus
 pariter ac heroibus accipere, atque descensus & ascensus, cujus
 rei praesides vocabantur olim daemones, ita cohaerent cum of-
 ficio daemonis tutelaris, ut magnam superstitionis gentilis par-
 tem absolvant. Cabbalistarum error non innititur Voto Eli. bb) bb) 1. Sam. 1,
 שָׁלוֹם enim non significat angelum, sed pacem, tranquillitatem, 17.
 salutem, felicitatem & reliqua. LXX. Interpretes vocant שָׁלוֹם
 שָׁלוֹם, *Petavius, Gorranus cc)* & alii putant *Jacobum Patriar-* cc) in in *Elu-*
cham suum angelum peculiarem dd) his verbis probasse: *Ange-* cidat. Act. c.
lus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis. הַמַּלְאָכִים 12. p. 33.
 ait *Jacobus*, & litera ה indicat, se loqui de Angelo plane singu- dd) Genes. 48,
 lari, cujus in *Historia Jacobi* speciatim facta est mentio. Istum 16.
Jacobi custodem fuisse angelum magni consilii, Dei scilicet Fili-
um, demonstravit Cyrillus, ee) nomine Elohim Angelo imposito. ee) Lib. 3.
Ecce, ait, Deus nominatur, item operibus & potentia divina, qua Thesaur. c. 1,
praeditus est angelus, Jacobi custos. Jacobum liberavit ab omni
malo. Deus ne, ait Cyrillus, ipsum a malis omnibus liberavit,
an aliquis angelorum, qui sunt creati? Jacobus enim malis & cor-

poralibus & Spiritualibus fuit expositus. Deus liberator dicitur, Deus Patrum אלהים & אל ff) qui Jacobo pollicitus est custodiam. gg) *Ab hoc Deo, non ab angelo*, ait recte *Cyrillus*, petiit Jacob, metu perterritus, sibi auxilium. hh) Hic angelus, dicit Jacob, redemit me, הגואל; Jure scilicet propinquitatis & interventu pretii me redemit. Recte *Lippomanus*: ii) *Hoc loquendi modo clarissime Filius Dei mundi generalis redemptor denotatur*. Ab hoc angelo petit id Jacob, quod in Angeli, Dei ministri, viribus positum non est. Angelum, Dei ministrum, religiose nunquam coluit *Patriarcha*, ab eo viro, cum quo luctatus est, & a quo benedictionem impetravit, precibus petit, ut beet pueros, eosque & posteros augeat, defendat & tueatur.

kk) *Hinc nulla ratione insituntur, Tostatus*, qui kk) ait: *Deus redemit Jacobum, & hoc fecit per angelum*, reliquique Pontificii, qui isti subscribunt, nec non *Grotius*, qui dicit: *Post Deum angelum nominat, ut Dei ministrum*. Hanc opinionem falsam & erroneam esse, recte intellexit *Thomas*: ll) *Videtur*, ait, quod *Deum Patrum suorum vocet angelum & sui protectorem & Salvatorem; Vnum, & postea in singulari dicit. Benedicat pueris istis &c. nisi forte angelicam benedictionem divinae benedictioni, tanquam comministrum, sive subministrum adiungat. Sed modus loquendi, quem tenet, si bene advertatur, magis sapit primum momentum*. Opinionem Gentilium his Christi verbis: *Angeli ministri* *eorum in caelis semper vident faciem Patris mei*, qui in caelis est, defendi putarunt, *Origenes*, *Hieronimus* & Pontificii. Christus equidem ait: *Eorum Angeli vident*, minime vero dicit: *Eorum angeli, singuli custodes, singulorum angelorum vident*. Dicere non poterant, ait *Stapletonus* nn) *Angelus ejus, sed angelus aliquis, dicere debebant, si non peculiarem Petri angelum intelligerent*. Si quis diceret: *Nemo in fortunas Jesuitarum invadat*. Nam eorum custodes, qui collegium Jesuiticum cingunt, hostibus illorum minantur cladem, sane singulos milites seu custodes singulorum Jesuitarum custodes esse, non statueret. Cum illa verborum Christi interpretatione pugnare videtur responsam, quod olim Christiani servae Petri, in carcerem inclusi, praesentiam illis notam facienti, dederunt; dixerunt enim: ο αγγελος

ff) Genes. 31,

5. 8. 11.

gg) Genes. 28,

14.

hh) Gen. 32,

9.

ii) in Cate-

na in Genesin

p. 876.

kk) Tom. I.

Oper. in

Comment.

in Genes. p.

728.

ll) Vid. Ex-

posit. aure-

am in Gene-

sin p. 118.

mm) Matth.

18.

nn) Tom. 3.

Oper. Anti-

dot. Apostol.

in Act. Apo-

stol. c. 12. p.

p. 405.

λος

λος αὐτῆ ἐστὶ. Christianos, divino afflatu concitatos, verba illa A. 12, 16.
fecisse, probent Pontificii. Quidam Theologi putant, Chri-
stianos credidisse, angelum corpus assumpsisse, corpori Petri
non dissimile, & apparuisse; existimo vero, opinionem Cabbali-
starum, qui singulorum hominum singulos custodes angelos es-
se, statuunt, multorum hominum animos occupasse, & illa no-
titia fuisse imbutos Christianos, qui dixerunt: *Est ejus angelus.*
Maria virgo fuit peccatrix, cui benevolentiam Dei Christus
conciliavit, ideoque multi procul dubio adfuerunt angeli, ad
mala propulsanda paratissimi. Homo *Christus Jesus*, virtute di-
vina instructus, usus non est angelorum auxilio. Angelus qui-
dem Christi animum, summis calamitatibus oppressum, erexit &
recreavit, & angeli Christi ministri fuerunt semper, nunquam
autem Custodes ejus & defensores. Gentiles fingebant animo
& cogitatione Deos multos, horumque ministros & satellites
vocabant daemones; *Paulus* vero suam confitebatur religionem,
& laudabat Deum tantum unum & cultu religioso unice dignum.
Non enim dicebat: *Ad me accessit Deorum daemon*, sed ἄγ-
γελος τῆ θεῶ, ἡ εἰμι. *Paulus* non tantum laudabat Deum, naturae
suae causam, non unice Goelem, & Angelum Faciei Domini,
qui suo sanguine omni poena illum liberaverat, fide & civitate
Christiana donaverat, gratiam delictorum omnium fecerat, &
filium sibi adoptaverat, verum etiam Regem, Ecclesiae caput &
Summum Prophetam, qui illum Dei ministrum magnumque A-
postolum constituerat. Hunc religiose colebat & venera-
batur. Dicebat enim ὡ λατρεύω. Haec verba non bene inter-
pretatur *Nicolaus Gorranius* oo) *Inservio in Evangelio*, hoc e-oo) in Eludi-
nim antecedentibus Pauli verbis ἡ εἰμι indicatur. Erat enim cat. Actuum
δῶλος ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, & λατρεία non actu ministeria. Apostol. p.
li absolvitur, sed complectitur totum cultum religiosum, super- 57.
stitioni Gentilium oppositum. Jesuita quidam *Paderbornensis*
olim putavit, *Paulum* religiose angelum creatum coluisse, &
angelos colendos esse, exemplo *Pauli* probare conatus est; verum
particula ὡ cum Deo, non cum angelo componitur. *Λατρείαν*
esse cultum, soli Deo convenientem, non pauci statuerunt Pon-
tificii, qui cultu *Pauli*, a superstitione apertius distincto, invo-
vatio;

pp) vid. Af-
felmanni P.
1. Syntagm.
pag. 718. sq.
Gerh. Tom.
8. Locor. de
Morte. num.
474. & in
Confess. Ca-
thol. L. 1. P. 2.
arric. 10. c. 2.
p. 553 edit.
in 4
qq) Im Neuen
Testament
p. 201.

rr) Matth. 4.
10. Deut. 6.
13.
ss) Im Neuen
Testam. p. 16.

cationem angelorum demonstrare nunquam sunt ausi. pp) Ista vero argumenta, omnium consensu dignissima, vel non legit, vel animo non recte consideravit *Paschasius Quesnel*, qui Pauli verba sequentibus, ex versione petitis, sententias illustrare nititur. *Mann ehret, ait, qq) die bedienten der Fürsten, weil sie mit ihrer Macht bekleidet sind, und der Conal seyn, durch welche alles, was zwischen ihnen und dem Volck abzuhandeln ist, gehet: und man will es übel nehmen, daß man die mit der Macht Gottes bekleidete Engel, die Diener seiner Liebe, die sein VVort zu den Menschen tragen, ehret?* Jesuitæ Paderbornensis argumentum cum novo quidem conjunxit *Quesnel*. si vero Lutheranorum scrutatus esset libros, divinis rationibus, quibus illi veram sententiam tuentur, convictus, cultum quidem civilem, non vero religiosum, angelis tribuisset. Rex & minister eius sunt homines, & uterque cultu civili dignus est; Deus vero solus religiose colendus est. rr) Recte *Quesnel*. ss) Gott allein ist recht würdig, ihn diene, ihn anbetz und liebe. Et quoniam una tantum cultus religiosi est species, cultus religiosus, quem vocant *θελασια*, non convenit angelis. *Ecclesia Christi, Cives Academiae nostrae Optimi & Commilitones Dilectissimi*, instar navis est, quae non venti impetu, sed incurfione hostium agitur & prostermitur. Haec gerit bellum, non cum foedissimis maris monstris, sed cum dracone infernali, hujusque angelis, qui maximo furore inflammati, Lutheranos, & potissimum Christi ministros, divinae doctrinae defensores, tristissimis omnibus persequuntur. Id vero ex bona fide agite, quod *Paulum* prudenter fecisse, percepistis, doctrinam veram a falsa distinguite, eamque palam ab hostibus defendite, solum Deum colite religiose, & pietatem vestram re ipsa demonstrate, nobiscum ad aram Dei accedite frequentes, & afferte munus Ministris Ecclesiae. Hi omnibus precibus orabunt Deum, ut Dei angelus vobis sit praesto, & ab omni calamitate vos defendat & tueatur. P. P.

Festo Michaelis A. O. R. clo Id ccxxiii.

WITTEMBERGAE
LITTERIS CHRISTIANI SCROEDERI, ACAD. TYP.